

პირველი ნაბიჯი

ალმანახი № 2

დეკემბერი 1909 წ.

ფასი ეკვლევან 8 კაპ.

დეკემბერი, 1909. წ.

გვსურს უაღრესად მნიშვნელოვან და რთულ საკითხზე საუბარი. რაშია საქმე, იკითხავს მკითხველი?

მოსწავლე ახალთაობის ცხოვრებაში ახალი ხანა იწყება, ხანა გათვითცნობიერებისა და ეროვნულ გამორკვევისა. საქართველოს თვითურთ კუთხიდან მოისმის გამამხნეველი, მრავალ იმედის აღმძვრელი ცნობა, რომ ქართველ მოსწავლეობა იღვიძებს საღათას ძილისაგან, უკვირდება თავის საზოგადოებრივ ყოფა-მდგომარეობას და ნათელს ყოფს, რომ ძველებურად ცხოვრება არ შეიძლება, მას როგორც განსაკუთრებულ მდგომარეობაში მყოფ ერის შვილს უაღრესად დიდი ვალი აწევს, რაც უკარნახებს სკოლის სკამიდან მზადებასა. ბათუმი, ქუთაისი, თბილისი და სხვა ქალაქები ნათლად მჭერმეტყველობენ, რომ ქართველ მოსწავლეობაში რადიკალური ცვლებადობა ხდება ეროვნულ დევნისა და რეაქციის ზეგავლენით, რომ გაღრმავებულა მასში გონებრივი ინტერესი, მაგრამ რაც აღსანიშნავია, ლტოლვა ყველაფერ მშობლიურისადმი. ყველა ეს კი მოსალოდნელი იყო. მას შემდეგ, რაც რუსეთის მთავრობამ პირველი სასწავლებელი დაარსა საქართველოში, აგრეწოდებულ კეთილშობილთა სასწავლებელი, ამ მომენტიდან იწყება ქართველ მოსწავლე ახალგაზდობის ეროვნულ ნიადაგს მოწყვეტა, ქართველ ხალხთან სულიერ კვანძის შეწყვეტა და გადაგვარების საფუძველის ჩაყრა. ამ მომენტიდან სწავლება რუსულად სწარმოებდა და ქართული ენა მეტ ბარგად იყო ცნობილი და ის ორიოდ საათი

კვირაში, რომელიც მას დათმობილი ჰქონდა გიმნაზიაში უფრო ფორმალულ მხარეს წარმოადგენდა. ჯერ არის და სამოსწავლო საქმის რუსულ გემოვნებაზე მოწყობა, საგნების უცხო ენაზე გავლა, მშობლიურ ენის „არამოქალაქეობრიობა“, დასასრულ სასწავლებელში გამეფებული რეჟიმი ხელს უწყობდა ჩვენ მოსწავლე-ახალგაზდობის იმ მოლიბულ გზაზე გაორკეცებულ სისწრაფით დაქანებას, რომელსაც გადაგვარება ქვია.

მოსწავლეობის გადაგვარების საქმეში უაღრეს თანამშრომლობას უწევდა ქართული ოჯახი, სადაც რუსთა ჩვენში გაბატონებიდან სათაყვანებელ კულტად იქცა „პორუცკობის“ სწავლა. ჩვენი ცხოვრების ამ მახინჯ მოვლენათა ზეგავლენით იზრდებოდნენ მოსწავლენი და ამ უკანასკნელთა მესვეურნი დახაზულ მიზანს აღწევდნენ. მართლაც, ახალგაზდობის ნორჩ გულში ნელინელ იქარწყლებოდა კეთილშობიური ლამპარი სამშობლოს სიყვარულისა და ნაცვლად ისადგურებდა რუსებთან შესისხლხორცების და პირად კეთილდღეობის ზრახვანი; ამით ათავებდნენ საშუალო სასწავლებლებს, ასრულებდნენ უმაღლეს, ბრუნდებოდნენ საქართველოში „პოსრენდიკებად“, „სლედოვატელებად“ და მათ საქირბოროტო ლტოლვილს სამსახურში დაწინაურების განცხოველება შეადგენდა. ოფიციალურ აღზრდის წყალობით ისინი სულიერად მახინჯდებოდნენ, შორდებოდნენ თავის ხალხს და კარგავდნენ რა ეროვნულ „მეს“ ჩრდილოეთიდან მოსულს ხალხში ითქვიფებოდნენ. ამ გვარად განსწავლული თაობა ატარებდა აქამდე ქართველ საზოგ. მოწინავე ელემენტის, ინტელიგენციის

სახელს. მას ვერ შეეძლო განცხოველება კულტურულ-ეროვნულ დაწყებისა ჩვენში, ვინაიდან ამისთვის არც სურვილი ქონდა უფროსთა წინაშე შიშით, არც ძალა. რა მოყვა ამას? უწინარეს ყოვლისა ის, რომ ქართველ ხალხის შემოქმედება ჩაიფერფლა, მის ფსიხიურ ვითარებაში ჩაითესა მონობის მცნებამ, ნელი ნელ კონკრეტულ ეროვნულ სახეს კარგავდა და გადაშენების გზას დაადგა. სალი განსწავლული თაობა გვყოლოდა ეროვნულ გრძნობით მონაპკურ ჩეხიის ან პოლონელ ინტელიგენციის მსგავსად ჩვენი ხალხის არსებობის მაჯა არ მისუსტდებოდა და ცხოველმყოფი შუქი ეროვნულ შემოქმედებისა უმაღლეს წერტილს მიღწევდა. პირველ შეხედვით თითქოს არაფერია საერთო ზემო ნათქვამსა და თანამედროვე ქართველ მოსწავლეობის ეროვნულ გათვითცნობიერების შორის. ჩვენი საზოგადოების განვლილმა ცხოვრებამ ნათელიყო, რომ ქართველ ინტელიგენტის ნაკლებ ინტელიგენტობა, ეგოიზმი უბედითი საზომი გამოდგა ჩვენ ხალხის სულიერად დაჩლუნგებისა. თანამედროვე ახალი თაობა მომავალი ინტელიგენციაა და თუ მასში თავისებურად, ძალდაუტანებლივ იხატება კეთილშობილური ლტოლვილებანი, პრინციპი მამულიშვილობისა ამას შეეხარით, ვინაიდან ამას ცხოველი ნაყოფი მოყვება. ჩვენ

იმ წრეთა სიაში არ ვირიცხებით, რომელნიც საწარმავო ძალთა განვითარებაზე ამყარებენ ყველაფერს, რის გამოც მალლა ვაყენებთ კულტს ინტელიგენტისას, მაშასადამე მის გამომსახველ ინტელიგენციასაც, მაგრამ არა იმით, რომელთა ინტელიგენტობაც „დიბლომს“ არ გასცილებია, არამედ ამ სიტყვის ქეშმარიტ მნიშვნელობით. ამ საზომით რომ შევხედოთ ქართველ მოსწავლეების გამოღვიძებას მის დიდ მნიშვნელობას შევიცნობთ. მართლაც, ვინ თუ ჩვენ ახალთაობა, უნდა ვესწრაფოდეთ დევნილ სამშობლოს აღვაგებას, ვინ, თუ ჩვენ უნდა შეუბერტყოთ მას მონობის ბორკილები? მთელი იმედი ქართველ ერის აღორძინებისა ძლევა მოსილ ეროვნულ გრძნობით გამიზნულს ინტელიგენციაშია, და ვინ, თუ არ ჩვენ უნდა ვიქნეთ მომავალში ეს? თუ ეს მართალია, როგორ უნდა ვემსახუროთ მას თუ საქართველოს კულტურული წარსული ცხოვრება, აწყობა, მწერლობა, ეს პირუთნელი სარკე მის სულიერ მდგომარეობისა უცნობი იქნება ჩვენთვის. სწორედ ამის შესწავლას, ხორცშესხმას ლამობს საუკეთესო ნაწილი ქართველ მოსწავლე — ახალგაზდობისა და ამ მნიშვნელობით ვინმარეთ ეროვნული გათვითცნობიერება.

კოლხიდა.

იქ ნაკადული მთის კალთიდან გადმოჩქრიალებს,
 იქ დიადმა მთის მწვერვალთა მზეზე ბრჭყვიალებს,
 იქ ფრინველთ ჰანგში ჩაქსოვილა ღებნა და შვება,
 იქ ქრიაშული ცის კამარას ეთამაშება.

იქ ბუნებაა, ჩემო კარგო, მხოლოდ ბუნება!
 იქ არის მხოლოდ სანატრელი თავისუფლება.
 იქ, ტყვედ ქმნილთა მზე ოცნებაა, სხვა არაფერი,
 ის კი ფრთას გაშლის უზრუნველი და ბედნიერი.

მუზა იქ სცხოვრობს. პოეზია მეფედ იქ არი,
 იქ გესმის ასულთ მწუხარე ხმა, ნაზი, ნარნარი,
 დაუგდე ყური.. შენ მოისმენ ჰანგსა ნადვლიანს,
 იცი, რა აკრობს, რა აწუხებს აქ ადამიანს?

„თავისუფლება დავკარგეთო, თავისუფლება!...
 შეისმინევი, ჰე ბუნებავ, მუდარა ჩვენი!

გრძნობა გვეკარგვის.. სული შფოთავს.. გული წუხდება...
რად არ სწყდებაო ჩვენი კენესა, ტანჯვა ესდენი?

„მზე დაგვკატკათებს.. ყვავილთ გუნდი გვეაღერსება,
ტანჯვა არისო ყველაფერი მოსაგონებლად,
თავისუფლება აღარა გვაქვს, თავისუფლება!
იტირეთ ძმებო! ცრემლი დაგვრჩა მანუგეშებლად!..“

როცა დაფუგდებ მე ყურს ამ ხმებს, მეც ვიტანჯები.
ფიქრი გულ-ცივად და თან მშვიდად მესაუბრება:
„მითხარი რისთვის ნეტარებენ სამშობლო მთები
მითხარ, რად ცელქობს ფრთა-გაშლილი ტურფად ბუნება?“

გ. ტაბიძე.

სამჯერ რვა...

პატარა, კანკებ ტიტველა და ცქრიალა
გოგია მ ქუჩის კარებთან მარდი ხტუნვით და
ცხვირის სრუტუნით მიიბრინა და ზარს გულა-
დად ჩამოჰკრა. მერე, მოაგონდა რა, რომ
ცხვირში წვინტლმა გლზინ მასწავლებელთან
საქმე გაუქირა, წიგნები კარების საფეხურზე
მარდად დაჰყარა, ჯიბიდან წითელ-არშინანი ხელ-
სახოცი ამოიღო, შიგ მაგრა იხვინა და ზარს
ხელ-ახლა ჩამოჰკრა. პატარა, მაგრამ უშნო
ხმიანმა ზარმა კი არ დაიწკრიალა, ჩვეულებრივ
დაიღრიალა და კარებშიც გასაღებმა დაიჩხა-
კუნა. გოგია ზედა სართულში მარდად ავარ-
და და თვალის დახამხამებაზე მასწავლებლის
პატარა ოთახში გაჩნდა. მასწავლებელი, მეექვ-
სე კლასის მოსწავლე უკვე მზად იყო და უც-
დიდა. გოგიას სიცოცხლეში ეს მესამე მასწავ-
ლებელი იყო. პირველი დედა, მეორე თვისი
უმფროსი ძმა, რომელიც ეხლა რუსეთშია და
რომელსაც ყურს აგრე რიგად არ უგდებდა და
მესამეც ეს მოსწავლე, მაღალი, წელში მოხ-
რილი, შავ თმიანი და სახე-წითელი, რომე-
ლიც ძალიან კეთილია, დედასა და ძმასა-
ვით ბევრს არა ყვირის. ეს მხოლოდ ბევრსა
მასხარაობს და ცოტასა ჯავრობს. ცუდად და-
წერილ გაკვეთილს რომ ჰნახავს იტყვის ხოლ-
მე: ბატების ნავალსა ჰგავსო და თუ გაკვეთი-
ლის უცოდინრობას შეამჩნევს ვისმე, მაშინ
დაუბრუნებლად ეუბნება: ლობიო ხარო. სხვა-

ნაირი გაჯავრება არ იცის და თუ დაიყვირებს
მხოლოდ იმიტომ, რომ ახალი რამ, რომელიც
მოწაფეს ვერ დაუხსომებია ან რომელსაც ვერ
მიმხვდა, დაახსომოს და მიახვედროს. ცემა
და თავში წაფარება, ხომ სულ არ იცის. ამი-
ტომ გოგია ამ მასწავლებელთან სიხარულით
მიდიოდა ხოლმე და თუ კაი გუნებაზე იყო გა-
კვეთილსაც კარგად მოუმზადებდა. გაკვეთილის
მომზადება გოგიას, საზოგადოდ, კანონში არ
ეწერა. რა საჭირო იყო რაღაც უსარგებლო
ციფრების დახსომება და „დედა-ენიდან“ ლექ-
სების გაზეპირება. ეს ისეთი საქმე იყო, რო-
მელიც მას საკუთრივ არავითარ სარგებლობას
არ აძლევდა. მისით მხოლოდ დედ-მამა ერთო-
ბოდა და გაუგებარი იყო, რომ დიდები ამ სუ-
ლელურ გასართობში ვილაც, თუმცა კეთილს,
მაგრამ მაინც უცხო კაცს თვეში ხუთ მანეთს
აძლევდნენ. ერთი რამ კიდევ ვერ გაეგო გო-
გიას: რისთვის იყო, რომ ის სადღაც გემნა-
ზიაში ორჯერ მიიყვანეს, ერთი მაშინ, როდე-
საც თოვლი დადო და მეორედ კიდევ მაშინ,
როცა ყურძენი შემოვიდა. იქ ვილაცეებმა, რო-
მლებსაც მასწავლებლებს ეძახდნენ, გოგია ერთ
ოთახში შეიყვანეს, სადაც შავ-ფიცრიანი და
წითელ-ფეხება უცნაური სტოლები იდგა და
ზედ აუარებელი ბიჭები ისხდნენ; იქ გოგიას
რაღაცეები ჰკითხეს, დააწერინეს, აანგარიშეს
და მერე დაითხოვეს, რის შემდეგაც დედა ტი-
როდა და ფიცულობდა, რომ გოგია ყველა-
ფერი კარგად იცის, მაგრამ რიდაცის გულისა-
თვის მისი შვილი არ მიიღეს.

— ისე მშვენივრად იცოდა რვაჯერ-რვა, ცხრაჯერ-ცხრა—ამბობდა დედა და ტიროდა; ვილაცა კაცებს, იმათ, რომლებმაც გოგია იმ უცნაურ ოთახში შეიყვანეს, რაღაცას ეხვეწებოდა და ისინი კი მხრების აწევით და ხელების შლით თავს იქნევდნენ.

— შენ კი გასწყდი შე არ დასაძალე-ბელო!—ხანდისხან გოგიას უჯავრდებოდა ხოლმე ლოყა დასველებული დედა —სულ ქუჩაში გაქვს სული და გული და სწავლა კი ფეხებზე გკიდია.—ერთი ორჯერ კიდევ წაუშუჯლუგუნა, ამით ნაწყენმა გოგიამ ნატკენი ადგილი მოიფხანა, დაიბუზღუნა და კარში გავარდა, სადაც ერთი გაკვრით ჩილიკა შორს გასტყორცნა. დედა კი ვილაცას მიუბრუნდა და არწმუნებდა:

— ისე მშვენივრად იცოდა რვაჯერ-რვა, ცხრაჯერ-ცხრა.

გოგია კი ვერას მიმხვდარიყო და დედის უმიზეზო ცრემლები აკვირებდა კიდევ, აჯავრებდა კიდევ და თანაც ენანებოდა.

ყველა ამის შემდეგ, დედამ გოგია ერთს საღამოს ერთ დიდ მოწაფესთან მიიყვანა და მას შვილის მომზადება სთხოვა. ამასთანავე არ დაივიწყა ეთქვა, რომ გოგიამ ყველაფერი კარგად იცის, მხოლოდ რაღაც მიზეზით არ მიიღეს.

— ისე იცოდა რვაჯერ-რვა, ცხრაჯერ-ცხრა.

— და ატირდა.

„ნუ თუ როცა ადამიანი ამ სიტყვებს იტყვის უნდა იტიროს?“ ფიქრობდა გოგია.

ამ შემთხვევის შემდეგ, გოგიამ ახალ მასწავლებელთან წესიერად დაიწყო სიარული და სწავლა; უეჭველია იმიტომ, რომ კიდევ წაყვანათ იქ, სადაც ის უცხო ხალხი იყო, რომელიც მას დააწერინებდა, წააკითხებდა, მერე გამოისტუმრებდა და მტირალ დედის წინ მხრებს ასწევდა.

ეს ახალი მასწავლებელი ჯერ რვეულებს გადასინჯავდა ხოლმე და დაიღრიჯებოდა, რადგანაც რვეულზე მელანი, სულ ცოტა, ორგან მაინც უნდა ყოფილიყო დაღვენთილი. რამდენს არა სცდილობდა წერის დროს გოგია,

რომ მელანი თეთრ ქაღალდს შავ ცრემლად არ დასცემოდა, მაგრამ იმ ტიალ კალამს, აცა—და გავარდებოდა წვეთი. მერე გოგია მის აწმენდას მოინდომებდა ხოლმე და ყველა თითი კი გაესვრებოდა. ამის მეოხებით რვეული სხვა ადგილასაც ითხუბნებოდა და „დედა ენის“ ფურცლებიც ვეფხსავით ლაქებით იყო აქრელებული.

რაკი მასწავლებელი რვეულებს ამ გვარად დაეღრიჯებოდა, მერე ქუქკიან და დაფლეთილ „დედა-ენას“ იღებდა და ფრთხილად გადაშლიდა ხოლმე და გოგიას ერთსა და იმავე სტრიქონს ერთი ათჯერ მაინც წააკითხებდა. იმდენჯერ გაიმეორებდა ხოლმე გოგია ერთს სტრიქონს, ისე მოაბეზრებდა ხოლმე მას თავს, რომ გოგია დარწმუნებული იყო, რომ იგი არასოდეს არ დაავიწყდებოდა, მაგრამ არ გავიდოდა ხოლმე სულ ხუთი წუთი, და წაკითხული გოგიასათვის სრულიად უცხო ხდებოდა. ამაზე გოგიას ჯავრი მოსდიოდა. გამოცდილებით იცოდა, რომ რაც უფრო მალე დაიხსომებდა წაკითხულს, მასწავლებელი მით უფრო მალე დაითხოვდა ხოლმე. მაგრამ თითქოს ჯიბრზეო, სწორედ კითხვის დროს აგონდებოდა ხოლმე თავისი პატარა გიშერა, რომელიც ეხლა უეჭველია სადმე კიბის ქვეშა წვეს მტვერსა და ნაგავში და გოგიას წვალებისა კი არა ესმის რა. ამ გიშერას გოგია მხოლოდ ღამ-ღამობით ეთამაშებოდა ხოლმე, როცა ძალიან დაბნელებდა, ბიჭები უშინ მიდიან და გოგია ქუჩაში მარტო რჩება. გიშერა ძალიან ჭკვიანი ძაღლია: მაგრამ ძვლები უყვარს და კულზე ტრიალი იცის. თამაშობით დაღალული გოგია, ხშირად მასთან ერთად იძინებს ხოლმე კიბის ქვეშ. როცა ყველაფერი ეს მოაგონდება ხოლმე თავში ყველაფერი ერევა და ვერას იხსომებს.

დღეს კი მაინც ძალიან ცუდი დღე დაადგა მზის-ფერ თმიან გოგიას. დღეს ხუთი დღეა, სულ სხვა-და-სხვანაირი, სულ ახალი ამბები ხვდება მას. ჯერ დილითვე, რომ გაიღვიძა სახლში დიდი მოძრაობა იყო, ყველაფერი იწმინდებოდა, ლავდებოდა და სამზარეულოში ათასი საქმელები მოეტანათ. გოგიას

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

იქვიც კი შეეპარა: აღდგომა ან ახალი წელი ხომ არ არისო? მაგრამ არც საღვთისმეტყველო გოზინაყი ჩანდა, არც პასკები. ქუჩაში რომ გავიდა, იქ ბიჭებს ჩილიკა ჯოხი ეთამაშა და აწიოწეს. ეს იშვიათი შემთხვევაა ხოლმე. სადილზე რომ დასხდნენ, ვილაც სტუმრებიც იყვნენ. ერთმა მათგანმა მის დას თითზე ბეჭედი გაუკეთა. ამის მნიშვნელობას გოგია ვერ მიმხვდარიყო და იფიქრა: ალბად, ეს ასეა საჭირო; ისე, როგორც ჩემი სწავლებათ.

ყველა ამის შემდეგ, მასწავლებელს გამოუცხადა, რომ დღეიდან ანგარიშს ოცზე მეტს ვისწავლითო. იმდენი რამ ახალი გადახდა მას, რომ ყველა ამისთვის თავი ვერ გაერთვა. იმის ცხოვრება სულ ქუჩაში გადიოდა ჩილიკასა და კოჭ-სალაში და ეხლა ძალიან უკვირდა, რომ მისი გონება სხვა რამეებსაც მიაპყრეს. მაინც რიგიანად ისწავლა. მხოლოდ ერთი რამ გაუჭირდა: ვერას გზით ვერ დაიხსომა, რომ სამჯერ რვა ოცდა-ოთხია და არა ოცდა-რვა. რამდენს არ ეწვალა მასწავლებელი, რამდენს არ უხსნიდა და მაინც ვერას გახდა, გოგიაც ხან სწორედ იტყოდა თუ რამდენია სამჯერ რვა, ხან კი რალაც ეშმაკი შეუჯდებოდა ხოლმე და შეშლიდა. ყველაზე საკვირველი ერთი რამ იყო: რა წაშს მასწავლებელი დაუწყებდა სამჯერ რვის ახსნას და სთხოვდა ყურადღება მიექცია მისთვის, სწორედ მაშინ მოაგონდებოდა ხოლმე გოგიას, რომ დილას იმ ბიჭმა, ჩილიკა-ჩოხში ერთი გაკვრით მოუგო, მერე იმ დროს, როცა გოგიას გათავებამდის ათი ბიჯი-ლა ეკლდა. მერე აგონდებოდა ის ორი ვაშლი და სამი კამფეტი, რომელიც დილას სამზარეულოში აწაპნა. ვაშლები კი ჩუმად სხვენზე შეჭამა, კამფეტები კი სარკმლის დარაბს უკან დამალა და დაავიწყდა: ვინ იცის მიაგნეს და შეჭამეს კიდევ, და ყველა ამის შემდეგ, გოგიას სამჯერ-რვისა აღარაფერი ეყურებოდა. რამდენსაც კი ჰკითხავდა მასწავლებელი, რამდენია სამჯერ რვაო, ის დაბეჯითებით და ცქვიტად უპასუხებდა:

— სამჯერ-რვა ოც-და-რვა.
და ხელ-ახლა იწყებოდა ახსნა, მტკიცება, ჩაგონება, ხელ-ახლა აგონდებოდა ჩილიკა ჯო-

ხი, მოპარული ხილი და ყველა ამის შემდეგ გამოდიოდა, რომ: — სამჯერ-რვა ოც-და-რვააა.

მასწავლებელი ისევ ხსნას იწყებდა და გოგიას კი გული მოსდიოდა: „რას ჩამომაცოდია, რაეჭნაა: ახლა ამას რა უნდა, რომ მე ასე ვსთქვა: სამჯერ რვა ოც-და-რვა, უფრო კარგი არ არის? მე მინდა და ასე ვიტყვი: სამჯერ რვა ოც-და-რვა. ჩემი ნება არ არის?“

ერთ ამისთანა უბედურ დროს, როცა მასწავლებელი ერთხელ კიდევ უხსნიდა, რომ სამჯერ რვა ოც-და-ოთხიაო, გოგიას მოაგონდნენ სტუმრები და ის, რომ მის დას ხელზე ბრტყელი ბეჭედი გაუკეთეს. „მაშ მაშას მალე წაიყვანენ.“ გაიფიქრა გოგიამ, რადგანაც იცოდა, რომ მის ამხანაგს, ხარაზის ბიჭსაც ჰყავდა და, მაგრამ იქაც ერთ დღეს სტუმრები მივიდნენ, დას ხელზე ბეჭედი გაუკეთეს და მერე მალე სულაც წაიყვანეს, ხარაზის ბიჭი კი ტიროდა.

— მაშ, მაშას მალე წაიყვანენ! — ფიქრობდა გოგია. ძალიან ენანებოდა კეთილი და მხიარული მაშო და უნდოდა ჩქარა წასულიყო შინ, რომ თუ ვინცობაა წაიყვანეს, მის უნახავი არ წასულიყო. მასწავლებელი კი ლაპარაკობდა, რალაცასა სწერდა და როცა ჰკითხა: მაშ რამდენია სამჯერ რვაო, გოგიამ ისევ ისე ძველებურად, გულადად და დაბეჯითებით უპასუხა:

— სამჯერ რვა ოც-და-რვა.

მასწავლებელს გული მოუვიდა, კალამი გადაახეთქა და წამოხტა. მერე მიუბრუნდა გოგიას და გაჯავრებულმა ჩამოციებით ერთი ოცჯერ მაინც გაამეორებინა: სამჯერ რვა—ოც-და-ოთხი.. სამჯერ რვა ოც-და-ოთხია...

როცა მასწავლებელი დარწმუნდა, რომ გოგიამ სამჯერ რვა უკვე დაისწავლაო, გაჯავრებით უთხრა:

— ადე, დაიკარგე აქედან.

გოგია მსწრაფლ წამოხტა, წიგნები აკრიფა, ილლიაში ამოიჩარა და ის იყო გასვლას აპირებდა, რომ მასწავლებელმა მიაძახა:

— მოიცა!.. რამდენია სამჯერ რვა?

— სამჯერ რვა ოც-და-რვა!.. მიახალა პირში გოგიამ და თან გული მოუვიდა: თუ

შინ დამითხოვა ეგ ოხერი სამჯერ რვა რაღააო. მასწავლებელმა ერთი მაგრა გადააფურთხა და შეპყვირა.

— სამჯერ რვა ოც-და-ოთხი! გაიგე შე ჩერჩეტო, ოც-და-ოთხი, ოც-და-ოთხი...

ეხლა კი ძალიან გაბრაზდა მასწავლებელი. ამ ორ თვეში გოგიას ასე გაბრაზებული ერთ-ხელაც არ უნახავს. თითონაც გაჯავრდა: ჯერ მასწავლებელზე, რასა ყვირისო და მერე თავის თავზე, რას ჩავცივდი ამ საოხრო ოც-და-რვასაო. ამას უნდა, რომ ოც-და-ოთხი იყოს და დეე იყოსო. ამიტომ მიაყვირა:

— სამჯერ რვა ოც-და-ოთხი, ოც-და-ოთხი და ოც-და-ოთხი.

— აგრე! დაიკარგე და ხვალ თვალით არ დამენახო, თუ ეგ არ გეცოდინება, მიადხა კარებში გასულ გოგიას გაბრაზებულმა მასწავლებელმა. გოგია ოთახიდან გავიდა. და კარი გაიხურა. მერე კარებისკენ მიბრუნდა და ენა გამოჰყო: ეს მასწავლებელს ეკუთვნოდა. მერე კიბეებზე ფეხის გულებით ჩქარ-ჩქარა ჩაცურდა და ხელად კარში გაჩნდა. თუმცა ქუჩის კარი გამოსაკეტად ისე ძალიან გაიჯახუნა, რომ მთელი სახლი შეინძრა, კარი მაინც ვერ გამოჰკეტა, მაგრამ ამას უურადღებაც არ მიაქცია და ხტუნვით გაიქცა.

უკვე დასაღამოებულიყო და ჰაერიც განაცრისფერებულიყო. ქუჩის ორივე მხარეს სანათი ინთებოდა. დუქნებში გაჩაღებულ ლამფების შუქზე გარედ გამოწყობილი ყურძენი და ვაშლი ისე პრიალებდა, რომ შიგ ადამიანის სახე გამოსჩეოდა. გოგია თვლების ფაციცით მიდიოდა და იმეორებდა: სამჯერ რვა ოც-და-ოთხი, სამჯერ რვა ოც-და-ოთხი, სამჯერ რვა ოც-და-ოთხი. შემოდგომის თბილი და მოწმენდილი საღამო იყო. ცივ ცაზე ვარსკვლავებმა ელვა დაიწყა. უცებ გოგიას წინ ორი ძალლი გაჩნდა. ერთი დიდი, წაბლის-ფერი და ბანჯგვლიანი, მეორე კი პატარა და გოგიას გიშერასავით შავი. ორივე ჩხუბობდა და ისეთი საკვირველი იყო, რომ ეს პატარა ფინია იმ ვეებერთელა მურას თითქმის ერეოდა. გოგია გაჩერდა. სალოკი თითი წვინტლ-მომდგარ ნესტოშა შეიღო და ცნობის მოყვა-

რობით დაუწყა ცქერა. ის იყო მუცლის-ფინიამ დიდი მურია ფეხ-ქვეშ იგდო და უეჭველია კარგადაც დასთეთქამდა, მაგრამ ამ დროს საიდანღაც საძაგელი მეეზოვე გაჩნდა — მეეზოვენი საზოგადოდ ძაღლებსაც ეჯავრებათ და გოგიასაც, იმიტომ რომ ისინი ძაღლებს სანაგვე ყუთში ჯდომას უშლიან და სცემენ, გოგიას კი ჩილიკას ართმევენ: სარკმლის შუშებს ამტვრეო. — მეეზოვემ მოჩხუბარ ძაღლებს ცოცხი წამოუსვა და გარეკა.

გოგია ერთ ხანს გარინდებული იდგა და მეეზოვეთა სისაძაგლეზე ფიქრობდა. მერე შუა ქუჩაში გაიხედა, იქ, სადაც ეტლები დადიან. იქიდან ზარის ხმა მოისმა.

— სამჯერ რვა ოც-და-რვა. — გაიფიქრა გოგიამ, შუა ქუჩაში ცხვირის სრუტუნით გაღახტა და ტრამვაის ვაგონს გამოუდგა.

ი. ტა - შვილი.

დილა.

უკვე აღსრულდა მამალთ ყივილი! მზემ გარდმოავლო ქვეყანას თვალი; შეკრთა წყვლიადი, ტყე შეიშშუშნა და მოეფინა სიცოცხლის ძალი.

სამშობლო მხარე! აღსდექი ძილით, აღმართე წმინდა შრომის ალაში: ახალს და დიადს მოითხოვს საქმეს ახალი დილა, ახალი ჟამი!

ი. მჭედლიშვალი

მთვარეს...

მთვარე, განათდი, განათდი! ხალხი აშორე მწარესა; ბნელეთი მოსპე, აკმარე ტანჯვა სამშობლო მხარესა. ჩვენს ტურფა კეკლუც ქვეყანას ვეშაპი ეპატრონება, შხამით და გესლით არ ინდობს,

არც შემდეგ შეებრალება.
ნათელი სხივი არა სჩანს,
მას ბნელი ებატონება;
და თუ გამოჩნდა შორს სადმე,
ბურუსი აფარება.
მთვარევე, განათლი, განათლი!
ხალხი აშორე მწარესა;
შენი მნათობი სხივები
მოჭედიან არე მარესა.

6. დიდებულიძე.

ჩვენება.

(ვრდუღნა — ს.)

გაზაფხულის მთვარეანი ღამე იყო. ცას შირი
მოკაკამა და ნაზად მოტიმტიმე ვარსკვლავებით მო-
ქაჩა. ბადრი მთვარის მორცხვი ნათელი და ვარ-
სკვლავთა ციცი ადამიანს იწვევდნენ გარედ, ბუნე-
ბის წიაღში და ოცნების სამყაროში სანავარდოდ
ფრთხებს ასხამდნენ. სვედიანს აღმოხდებოდა გული-
დან ნადვლით საფსუ სიმღერა, ხოლო ბედ-მდვიდა-
რეს საგალობელი ჰქონდა ბუნების სადიდებლად.

მსურდა მოვძიებოდა ადამიანთ ცოტა ხანს
მინც და გაველ ქადაქს გარედ, მდინარის შირად გა-
შენებულს ტვიანს ველზე. უბო-უგვლოდ დავეხე-
ტებოდი. ხან და ხან შეგხედებოდა და ვუსმინდი
საიდუმლოებით მოცულს ჩურჩულს ბუნებისას. ნე-
ტავ რას ბუტბუტებდა ტეე, რას მოუთხრობდა ადა-
მიანს თავის ფთოლად შრიალათ? ამაოდ ვცდილობ-
დი ჩაწვდენივთ ბუნებას მის საიდუმლო ზრახვათა
სიღრმემდის და მივანებე კიდევ თავი ამის ცდას.

წამოვიწექ. ოცნებას გავეე. თავის მძლავრ ფრთა-
თა-შემოქმედებით ხან საუკუნოებს გადასლახავინებდა
და ჩემთა წინაშით აჩრდილებთან მასუბრებდა, ხან
შემაჯავდეს წარმომადგენინებდა ათასგვარ ფერად აჭ-
რებებულს.

თავ-დავიწვევამდის მიველ... ცას შევცქეროდი.
ვარსკვლავები ნელ-ნელა ჰქრებოდნენ; მთვარეც მიიმა-
ჯა. გუმბრით შავი ღრუბელი გადაეკრა ცას და
მთელს სამყაროზე განუჭკრეტელი წყვდიადი გამეფ-
და. შიშის ფრუანტული მივლიდა ტანში, რაღაც სა-
შინჯეს მოველოდი.

ბუტბუტით ვრუ, ნელმა ხმაურობამ გადარ-
ბინა ცაზე. იელვა, ცამ უფრო შავად მოიღუშა
რი და მრისხანების ჭექა-ჭუხილით შეარეა
სამყარო.

ვძრწოდი....

ცა უფრო მრისხანებდა. ელვა გაიკლავებოდა
ხოლმე, ზარდამცემი გრვინვა კადივლიდა კიდი-
კიდემდე...

მაგრამ დიდხანს არ გაკრძელდა ბუნების მრი-
სხანება; ნელ-ნელა უჭრებოდა.

უცებ ორად გაიბო ცა და მის ნაზრალში გა-
მოჩნდა ვერცხლისფერი, ნათელი ღრუბელი. და
ცოტა ხნის შემდეგ ღრუბლებში გაფარჩევი შირი-სა-
ხე და შემდეგ მთელი ტანი ტურფა, მშვენიერ ასუ-
ლისა.

გავოცდი. შიშმა აძიტანა, მაგრამ ადგილიდან
ვერ ვიძრდი და კვლავ ჩვენებას ვუცქეროდი. ჩვე-
ნება კი ვერცხლის ფერ ღრუბლებში კახეული ცას
მოხდებოდა და დედამიწისაკენ მოდიოდა... ჩემსკენ.
ცოტა ხანიც და ჩვენება ჩემ წინ გაჩნდა.

ვუმზერდი. საოცარი მშვენიერება იყო. შავი
თმა ზურგზე გადაჭეროდა; სიტურფის სხივი დას-
თამაშებდა სახეზე; თვალები მისი ეშის მომხიბ-
ლელ ციცხლს აფრქვევდნენ, ტანი ბროლისაკენ ნა-
კვეთ საიმქვეყნიო მომხიბლულობით შესავებულს
ქანდაკის ჰგვანდა; მთლად იმისი ახსება აფრქვევდ
ნათლად უმწიველო ქაღალურ მშვენიერებისას.

დიდხანს ვიდექ მის წინაშე მუხლ-მოღრეკილი
მის ღვთაებრივი სიტურფით ტუფე-ქმნილი, სხივთა-
ფრქვევით თვალ მოჭრილი და რაღაცს ვლულულუ-
ღებდი. ბოლოს გავბედე და ვკითხე:

— ვინა ხარ, მშვენიერო ასულა? რისთვის
გამომეცხადე მე ბედკრულს: სახუკეშებლად თუ და-
სასჯელად? ან რა მიზეზია, რომ შენ ჭექა-ჭუხი-
ლის შემდეგ მომეფლინე?

მასუხს არ მცემდა. მხოლოდ თვალებში მიც-
ქრდა, თითქოს სცდილობდა მათში ამოიკითხოს ჩე-
მი შინაგანი სულიერი ეოფა. წავდექ წინ, დავეცი
ხელ მეორედ მუხლებზე, ალვანურ ხელები და შე-
ვეკვდრე:

— გამეცი მასუხი, ჰყო ხორცისმულა ღმერ-
თო მშვენიერებისა! გემუდარები, ნუ მირისხდები
და წავატანე ბაკენი მის ფერხთა საამბორებლად.

— შესდექ! მითხრა მან მრისხანებით, შენ

დინსი არა ხარ ჩემის თავგანის-ცემისა. მე თავისუფლების დემოკრატის მეძახიან, შენ კი მინა ხარ, ზიარშია შეიღვი მინა-ერისა და მინურად აღზრდილი. წყლან ხომ გესმოდა ტექა-ქუხილი, გრგვინვა, ელვა და მრისხნაება ბუნებისა; თითქოს გადაბრუნების აწარებისა, ისე ირეოდან მთელი სამყარო. მხოლოდ ამის შემდეგ გამოვალ ხოლმე ცის დრუბლებიდან ქვეყნად მისაფლანებლად და მხოლოდ იმის თავგანის-ცემას ვიღებ, ვინც ჩემსავით ტექა-ქუხილს და ქარცხელს გამოიფლის და ბოროტად შემომსხვრეული ამაყად შემომხედავს თვალებში.

— მეც, მეც ვიბრძობ, გაანთავისუფლებ ჩემს ერს, მრისხნეთ ვეკვეთები დამმინაველებ მტერს. და აი, ხომ ხედავ ჩემს მხრად ქედს, მაშინ ესე აღარ ვიქნები. ჩამოვადგებ უდელს მინობისას, გავსწორდები წელში, დავაგუგუნებ სიმღერას თავისუფალს და გამცნობ შენ ეოკელივეს... მხოლოდ ახლა კი, წასულის წინ გთხოვ მამცე ნება ვეაბნო შენს ფეხს, ნაშნად თავგანისცემისა.

— არა, ჭაბუკო, ჯერ წადი, შესარულე შენი ნათქვამი, მოუწოდე შენს ერს თავისუფლებისათვის საბრძოლველად და, როცა დაამსხვრევთ ბოროტად მინობისას, მაშინ მე თითონვე მოგვედინები, და აი ხომ ხედავ ჩემს ბრძოლის მკლავებს—ამათ მოგხევე და აი ხომ ხედავ ჩემს ბრძოლის მკერდს—ზედ მიგიკრავ და მაშინ გავრძინებინებ უმადლეს სეტარებას, სამთესს.,.

გული აღმეზნა... და უცებ ჩვენება გაქტა. გამოურკვეველი ვადექ და ვსდუმდი. ბოლოს გადაწყვეტილი წამოვიდა:

— აღვასრულებ ჩემს აღთქმას, უმადლეს სეტარებას ვივრძინებ, სამთესს ვინადავ...

ვ. კენატაშვილი.

ბრიგოლ ვოლსკის საფლავზე.

მშფოთარე ზღვაში მისცურავს ნავი, მის მძლავრსა ტალღებს ის არ უდრკება; მცირე რიცხოვან ნიჩბოსანთ ძალა მწარე შეტევას მდგრად უზღვება.

ზღვა მძვინვარდება; არც გმირთა სძინავთ, იწვევენ მებრძოლთ ნავის საშველად, ტკბილის იმედით ილტურებინან,

ნიჩბებსა უსმენ დაუსვენებლად.
მაგრამ უეცრად ერთი მათგანი შავმა სიკვდილმა გამოაცალა; მან არ დაინდო ბედკრული ნავი, მამაც გმირს ბრძოლა არ დააცალა.
აქ განისვენებს ეხლა ის გმირი; ზღვასთან ბრძოლაში უტევა სული. ახლაც გვითითებს იგი ნავისკენ თვის ნათელ სახით დადუმებულში...

იროდონ ქაკაცაძე.

ვ.ს. 668

შენი თვალები იმ დღისა მერე ბნელს ცხოვრებაში გზას მინათებენ; გულს დაწყლულს, სულს აღშფოთებულს, ვით ნამი ბალახთ, ასულდგმულს.

ვით კერას ჩამქრალს და მიბნედილს, ანათებს, სხივსა ჰფენს ნაპერწყალი,— ეგრე მაშვრალის ჩემი ცხოვრების შენ ხარ მნათობი და იდეალი.

კ. აბ—პანკელი.

ნიკოლოზ ბარათაშვილი.

მეტეორივით ერთი წუთით გამოჩნდა ჩვენი ცხოვრების ჰორიზონტზე ნიკოლოზ ბარათაშვილი და მეტეორივითვე ჩქარა გაქტა. მაგრამ ერთმა მისმა განათებამაც, ერთმა მის ნიჭის ფრთების გაშლამაც კი უკვდავ ჰყო მისი სახელი! ვინ არის ბარათაშვილი? ბარათაშვილი უუდიდესი პოეტი, ქართულ ახალ ლიტერატურაში. ბარათაშვილი პირველი იყო, რომელმაც თავი ანება მანამდე გაბატონებულ სპარსულ ლიტერატურის და პოეზიის მიზიდვას. ბარათაშვილი პირველი პოეტი იყო, რომელმაც თავი ანება დარღვიანდულ კილოზედ წერას, რომელმაც პირველად ააქდერა თვისი ჩანგი ახალ ჰანგზედ და დასტიროდა კაცობრიობის უბედურ ცხოვრებას! იმ დროს, რო-

დესაც ალ. ჭავჭავაძე თვის „ლოთებო ნეტავი ჩვენასა“ ქმნიდა, იმ დროს როდესაც გრიგ. ორბელიანი თვის „იარაღს“ სწერდა, ბარათაშვილი სწორედ ამ დროს გამოდის ლიტერატურულ ასპარეზზე და ასე აჟღერებს თვის ჩანგს:

„არც კაცი ვარგა, რომ ცოცხალი მკვდარსა
ემსგავსოს,
იყოს სოფელში და სოფლისთვის არა იზრუნოს!-ო“.

ამბობს ის. მას აწმყო არ აკმაყოფილებს და პოეტი ჰგოდებს და ფიქრობს თუ „მისა წინაშე ჩვენი ცხოვრება, რად არის ფუჭი და მხოლოდა ამოება?“. ბარათაშვილი პესიმისტიცაა, მას ყველაფერი მოწყენით ეჩვენება, მაგრამ მისი პესიმისტიზმი ბოლომდის არ არის მიყვანილი, თუმცა არარაობად მიაჩნია ეს სოფელი, ბარათაშვილი იარაღის დაყრას და უმოქმედობას, სიცოცხლის მოსპობას კი არ თხოულობს, როგორც შოპენჰაუერი, არამედ გვეუბნება: „მაგრამ რადგანაც კაცნი გვქვიან— შეიღნი სოფლისა, უნდა კიდევ მივდიოთ მას, გვესმას მშობლისაო“, ასკენის ის.

რითი აიხსნება ბარათაშვილის მოვლინება ჩვენი ცხოვრების ყველაზე უშინაარსო და უფერულ ხანაში, იმ ხანაში, როდესაც საზოგადოება არც კი გვეყვდა ამ სიტყვის ნამდვილ მნიშვნელობით? რითი აიხსნება ბარათაშვილის პესიმისტიზმი, ბაირონიზმი, რომელთაც პირველ შეხედვით ჩვენ ცხოვრებაში ნიადაგიც კი არა ჰქონდა? ყველა ამ საკითხების ცოტად თუ ბევრად გამოსარკვევად ჩვენ იძულებული ვართ ცოტა უკან დავიწიოთ და აღვუხსოთ მოკლედ ის ისტორიული ფაქტები და პირობები, რომელთაც შეჰქმნეს ბარათაშვილის დროული ხანა, ხანა საზოგადოებრივობის უქონლობისა, ხანა ინდეფერენტიზმისა ქვეყნის ინტერესებისადმი, ხანა გულმოკლეობისა. აღვუხსოთ ყველა ის, რამაც ასე თუ ისე გავლენა იქონია ბარათაშვილის პოეზიაზე და მის მიმართულეობაზე.

მე-XVIII საუკუნის დამლევს და მე-XIX დასაწყისს საქართველოში დიდი პოლიტიკური ცვლილება მოხდა: საქართველოს რუსეთის

ვასსალად გახდომა, რუსეთთან შეერთება ვაშლი პოლიტიკური აქტის წარმოშობის მიზეზი იყო ერთის მხრივ შინაური უთანხმოება (ფეოდალების და მეფეების ომი ერთმანეთში), მეორეს მხრივ გარეშე მტრებისგან დაცემა და აოხრება, რამაც ძალიან დაასუსტა საქართველო. ერის სხვა და სხვა ნაწილი ერთნაირად არ შეხვედრია ამ პოლიტიკურ ცვლილებას: რუსეთის მომხრეები იყვნენ მსხვილი ფეოდალები, რომელნიც დიდ ჯილდოს მოელოდნენ რუსეთისგან და მიიღეს კიდევ. ამას გარდა მათ ყოველთვის უთანხმოება ჰქონდათ მეფეებთან და ამ აქტით კი მეფის უფლება ძლიერ მცირდებოდა და მერე მოისპო კიდევ. ამნაირად ისინი ძველ ჯავრს ყრილობდნენ მეფეებზე. წვრილი თავად-აზნაურობის ნაწილი ერთგულად იცავდა ქვეყნის დამოუკიდებლობას, როცა მას საფრთხე მოელოდა. ერთგულადვე იცავდა დამოუკიდებლობას სამღვდელთა და შეგნებულნი მამულისშვილნი. გლეხობა, რამდენადაც რუსეთის მომხრეებმა მოასწრეს მათში პროპაგანდა, მომხრე იყო ამ აქტისა: მას იმედი ჰქონდა მშვიდობიანობის დამყარებისა და ბატონობის პირობების შემსუბუქებისა. მაგრამ საქმე სხვანაირად დატრიალდა. საქართველო რუსეთის გუბერნიად იქცა. არ შევუდგებით დაწვრილებით განხილვას ამ ხანისას, ვიტყვით მხოლოდ, რომ ხალხს ბეგარაში და ახალ შექმნილ გადასახადებში სული ხდებოდა. ამნაირად მდგომარეობა უფრო გაუარესდა. ყველა ამის შედეგი იყო ხალხის აჯანყება. მაგრამ, რადგანაც ეს აჯანყებები სხვა და სხვა დროს და სხვა და სხვა ადგილს ხდებოდა, მათ ვერ მოასწრეს საერთო, მასსიურ აჯანყებად, რევოლიუციად გადაქცევა და ამიტომ რუსეთის გაწრთვნილიმა ჯარმა ადვილად ჩააქრო. ამნაირად, ყველა ის იმედები, რომელთაც ერი რუსეთის შეერთებაზე ამყარებდა, გაცრუდნენ. ქართველობა მწუხარებამ, უიმედობამ მოიცვა. ამ უიმედობის, დაჩაგრულობის ხანამ გავლენა იქონია თვით ეპიკურის მიმდევარ ალ. ჭავჭავაძეზე და შეაქმნევინა „ოთხი ჰასაკი“, ლექსი, რომელიც პესიმისტურ გრძობით არის გაჟღერებული. ქართველი მამულიშვილები სკდი-

ლობენ გამონახონ რაიმე საშუალება ქვეყნის დამოუკიდებლობის აღსადგენად, მაგრამ ამაოდ. 1832 წელს, პოლონეთის აჯანყების გავლენით, მოხდა უკანასკნელი შეთქმულება, რომელიც შემთხვევით გამოძვლავდა. მაგრამ შემთხვევაც რომ არ ყოფილიყოს შეთქმულება ნაყოფს ვერ გამოიღებდა. მეთაურნი ამ შეთქმულებისა უჯარო გენერლები იყვნენ: მათ კავშირი არა ჰქონდათ ხალხთან, მის დემოკრატიულ ნაწილთან. ეს შეთქმულება იყო უკანასკნელი ამოკვნესა საქართველოსა და ამის შემდეგ ცხოვრება მიყუჩდა: ერი თითქოს დაემორჩილა თვის ბედს. ქართველობაში უიმედობა უფრო ვრცელდება, ხალხი სასოწარკვეთილებას ეძლევა და ვერაფერში ვერ ჰპოებს ნუ.ეშს: გულმოკლეობა და ყოველ-მხრივი ინდფერენტიზმი, გულკრილობა გამეფდა ერის და სამშობლოს ბედისადმი. არ იყო არავითარი საზოგადოებრივი აზრი, საზოგადოება. ცალ ცალკე მსხვილი გვარეულობანი ცხოვრობდნენ ქალაქებში და თვისი გვარიდან სამსახურში ვინმეს წარჩინება, ერის წარჩინებად მიაჩნდათ. ისინი ხარბად დაეწაფნენ გარეკან ევროპიულ კულტურას და დროს განცხრომა ფუფუნებაში, ბალებში და სხვა ამისთანა გასართობებში ატარებდნენ.

სწორედ ამისთანა უფერულ დროს დაიწყო ბარათაშვილმა წერა. ბარათაშვილი დამოუკიდებლობას, ერის თავისუფლებას ძალიან დიდ მნიშვნელობას აძლევდა. მას გული უკვდება, როცა მშობელ ერის ბედში წინააღმდეგს ხედავს. ბარათაშვილი დასტირის „ბედსა ქართლისასა“. მისი ტანჯვა, ეროვნულ ნიადაგზე აღმოცენებული, უნივერსალურ, ბაირონისებურ ტანჯვად იქცევა. იმისთანა უფერულ დროს და იმისთანა „საზოგადოებაში“, როგორც მის დროს იყო, ბარათაშვილისთანა დიდ ბუნებოვანი ადამიანი რასაკვირველია უფრო დიდ ტანჯვას განიცდიდა: ის ვერ შერიგებია აწმყოს, არარაობად მიაჩნია ის, კარგი მომავლის იმედისთვის არავითარი ნიშანი არა აქვს, პოეტი მარტოა ამ ქვეყნად. მარტოა სულით, რადგან თვისი სულისკვეთება, თვისი ტანჯვა ვერავისთვის გაუნდვია, რადგან მას

ვერავინ გაიგებს, მის ტანჯვას ვერავინ მიხედება. ბარათაშვილმა მშვენივრად გამოხატა თვისი მდგომარეობა ლექს „სული ობოლში“. დედის და მამის, ან ვინმე ნათესავის სიკვდილი, დაკარგვა არაფერია, ამბობს ის, დამკარგავს კიდევ შეუძლიან მზგავსი მონახოს და შეიყვაროს, მაგრამ „ძნელი არის მარტოობა სულისა: მას ელტვიან სიამენი სოფლისა, არღარა აქვს მას ნდობა ამა სოფლისა... არღა იცის ვის აუწყოს დაფარული მან გრძნობაო“, ჰგოდებს პოეტი. აქედან პესიმიზმი, უიმედობა და სურვილი განმარტოებისა, ბუნებასთან დაახლოვებისა და მისით დატკობისა, რომლითაც განირჩევა ბარათაშვილის ბუნება, ამ განმარტოებაში ჰქმნის ის თვის „შემოღამება მთაწმინდაზედ“ და „ფიქრნი მტკვრის პირზედ“-ს...

პოეტს გულს კაემანი უღრღნის და მწარედ ატირებს. ბარათაშვილი ყველა ამის მიზეზს ეძებს და მიმართავს ბოროტ სულს, რომელსაც სახავს ყველა თავის ტანჯვათ მიზეზად. ბოროტ სულად პოეტი ჰგულისხმობს იმ ყოველად შეუბრალებელ ეჭვს, რომელიც გულში შეჰპარვია და რომელმაც წაართვა მას სულის სიმშვიდე და გულ უბრყვილო, ბრმა, ყმაწვილური რწმენა. ეჭვი, ეს პირველი საფეხური ია იმ კიბისა, რომელსაც ქვეშარიტებისკენ მიყვავართ. ეჭვი ჰბადებს კრიტიკას, კრიტიკა კი ქვეშარიტების გამორკვევას, და მის გამონახვას. იგი ყველაფერს ანგრევს, რაც ქკულაში არ უჯდება მაგრამ ანგრევს მისთვის, რომ ამ ნანგრევებზე სხვა, უფრო საფუძვლიანი და წინანდელზე ბევრად უკეთესი რამ ააგოს. ახლა წარმოიდგინეთ ასეთი მდგომარეობაც: კაცი ჰკარგავს ყველაფერს, რასაც აქამდე თავიანს სცემდა, წმიდათა წმიდად მიაჩნდა, კარგავს ყველაფრის რწმენას, მას არაფერი დარჩენია დაუნგრეველი თვის გულში და გარშემო და ამ მდგომარეობაში იგი ახალს, უკეთესს ვერაფერს ხედავს: ძველის ნანგრევებია და ახალი კი არსადა სჩანს. ამნაირად ეჭვის, ბოროტი სულის მსხვერპლი ხდება ობოლ სულად ამ ქვეყნად და მისი ცხოვრება არარაობად იქცევა. პოეტი სწორედ ამ მდგომარეობაშია. ის პასუხს ითხოვს ბოროტ სულისაგან

და უსაყვედურებს დაპირებათა შეუსრულებლობას, სწყევლის იმ დღეს, როდესაც გაუზიარა მან თვისი საიდუმლონი და უმსხვერპლა ყველაფერი. ვაი მას ვისაც შენი მსახურელი, მძიმე ხელი მოხვდესო, ათავებს პოეტი თავის მიმართვას. პოეტს, როგორცა ვსთქვით, აწყო აწუხებს, ცხოვრება არარაობად მიაჩნია და უნდა მოშორდეს ამ ქვეყანას, მის სივავლახეს, არარაობას. მას უნდა ნიავს მისცეს თვისი ფიქრი „შავად მღელვარი“ და ეუბნება მერანს: „გასწი, გაჰკურცხლე და შემიმოკლე მოუთმენელსა სავალნი დღენიო“. დეე ნუ დამეცემა სატრფოს ცრემლი, დეე ნუ დავიმარხვი ჩემს სამშობლოში, შავი ყორანი საფლავს გამითხრის და ქარიშხალი ზარით, ღრილით მომაყრის მიწას. შენ კი მერანო «გასწი, გაფრინდი, გარდამატარე ბედის სახლვარი, თუ აქამომდე არ ემონა მას, არც აწ ემონოს შენი მხედარიო», ე. ი. ბედს დამორჩილება არ უნდა, რაც ძალი და ღონე შეგწვეს ადამიანო, უნდა ებრძოლო მას, „არ ემონო“ თუნდ ეს ბრძოლა სიცოცხლედაც დაგიჯდესო! აქ ბარათაშვილი ბრძოლას ჰქადაგებს, ბრძოლას ცხოვრების შემხუთველ პირობებთან! ბრძოლის ხალისს უღვივებს მისი ნაყოფიერება: მან იცის რომ „ცუდად არ ჩაივლის მის განწირულის სულის კვეთება და გზა უვალი, მისგან თელილი, მაინც დარჩება. რომ მის შემდგომად მოძმესა მისსა სიძნელე გზისა გაუადვილდეს და შეუპოვრად მას ჰუნე თვისი შავის ბედის წინ გამოუქროლდეს“. ბარათაშვილმა მშვენიერ ლირიკულ ლექსების გარდა, დასწერა კიდევ შესანიშნავი პოემა, რომელსაც ქართულ ლიტერატურაში საპატიო ადგილი უჭირავს: ეს არის „ბედი ქართლისა“.

ბარათაშვილი სხვა მხრივაც განირჩევა თვის ღროულ და წინამორბედ პოეტთაგან. იმ დროს, როდესაც მთელი მაშინდელი და წინანდელი პოეზია, სპარსულ პოეზიის გავლენით, მხოლოდ ფიზიკურ სიყვარულს შესტრფოდა, აღმერთებდა და მასში ჰპოებდა თვის იდეალს, ბარათაშვილი სხვა სიყვარულზედ გვიმღერის და გვითითებს, ის სიყვარულს ამყარებს ორ არსებათა სულიერ ერთობაზედ და არა ფიზი-

კურ ლტოლვილებაზე. პოეტი ეუბნება თხოვრის: მე მინდა ვიყო მზე და შენ კი ციური ცვაი „რომ განაცოცხლო შავარნო, მღელლო სიციხითა დამქანარიო“. ასე ერთად უნდა ემსახურონ ერთ და იგივე მიზანს ორი არსება. ბარათაშვილის აზრით „სილამაზეა ნიჭი მხოლოდ ხორციელების, და ვით ყვავილი თავის დროზე მსწრაფლად დაქკნების“. მშვენიერება კი, ე. ი. სულიერი, „ნათელია, ზეცით მოსული, რომლით ნათლდება ყოვლი გრძნობა, გული და სული“.

„თვით უკვდავება მშვენიერსა სულში მდგომარებს, მას ვერც შემთხვევა და ვერც ხანი ვერ დააბერებს. მხოლოდ კავშირი ესრეთთ სულთა ჰმობს სიყვარულსა, ზეგარდმო მადლით დაუხსნელად დამტკიცებულსა!“

ამბობს პოეტი.
ამნაირად ბარათაშვილი პირველი პოეტი— მოქალაქეა, რომელმაც თვისი ჩანგი საზოგადოებრივ ჰანგზე მომართა. პოეტი კრიტიკულად შეეხო ცხოვრებას და პესიმიზმი მისი ცხოვრების დაკვირვების ნაყოფია. *) ისტორიულმა პირობებმა შექმნეს ჩვენს ისტორიაში ის უფერული ხანა, რომელშიაც ბარათაშვილი ცხოვრობდა და რომელმაც უფრო გააძლიერა მისი ტანჯვა და უიმედობა. მიუხედავად ყველა ამისა, პოეტი დროს არ მიჰყვა, შეეხო თვის ნაწერებში საკაცობრიო, საჭირბოროტო კითხვებს არსებობისას და ამნაირად თავისი წვლილი შეიტანა ცხოვრებაში, ღრმა კვალი დაამჩნია ქართულ ლიტერატურას და დიდება ყველა ამისათვის ბრწყინვალე პოეტს!

ქრ. რაჭ — შვილი.

ადამიანს.

ოდეს ცხოვრებამ დაგჩაგროს ბრძოლით, თანამოაზრე არავინ გყავდეს, ოდესაც ხალხი გესლით და შურით კეთილისათვის მტრობას გიზავდეს,—

შენ ნუ შედრკები... წინ გასწი მარად, გაჰფანტე იჭვი, შური და მტრობა,

*) რასაკვირველია გავლენა იქონია პირადმა ცხოვრებამაც, მაგრამ ამხე შემდეგ გვინდა მოვილაპარაკოთ, თუ დრო გვექნება.

გწამდეს ცხოვრების წმინდა მიზანი და შენი ერის კეთილ-დღეობა!

და ამ აზრითა შენ გამსჭვალული გასწი წინ!.. ჰკაფე გზა ეკლიანი; „გახსოვდეს რომ ხარ მეფე ბუნების: კეთილ-შობილი ადამიანი“...

გ. დეკანოზიშვილია.

ხვალ ვისწავლი!

(ს უ რ ა თ ი)

უფროსი კლასის მოსწავლე ნიკომ, სასწავლო წლის დამდეგს ორნაირი პირობა დაუდო თავის თავს:

— ვიცი ჩემი თავის ამბავი, ცისმარე დღეს ყველა გაკვეთილების მომზადება ჩემი საქმე არ არის, სთქვა ნიკომ, მაგრამ მეოთხედის ბოლოში, დადგება თუ არა ნიშნების დაწერის დრო, ისე ერთგულად მოვკიდებ სწავლას ხელს, რომ ყოველ წამს მზად ვიყო განვლილი საგნები საუკეთესოდ ჩავაბარო.

ამასთანავე ვეცდები სასწავლებელში მუყაითად ვიარო და თუ ჯანმრთელობამ არ მიმტყუნა, ერთ გაკვეთილსაც არ გამოუშვებ მთელ წელიწადში.

ნიკო სცდილობდა ხასიათის სიმტკიცე გამოეჩინა და თავის გადაწყვეტილებისთვის გვერდი არ აექცია.

მეოთხედის ბოლო დღეებიც კარზე გვადგა.

ჯერ ისევ ექვსი საათი იყო, როცა ნიკო სასწავლებლად მაგიდას მიუჯდა.

ოთახში უცებ ყველანი მიჩუმდნენ. მხოლოდ ნიკოს პატარა და თამრო არ ისვენებდა, ცელქობდა.

— ამის კრიკინმა ილაჯი წაიღო, შესჩივლა ნიკომ დედას: რა ციყვივით დახტის, მაგის წყალობით თავში აღარაფერი შედის!

თუმცა თამრიკო ჭირვეულობდა, მაგრამ ჩქარა ძალით მიიძინეს.

ოთახში საათის რაკი-რუკი მკაფიოდ ისმოდა.

ნიკომ ჯერ გაზეთები გადაათვალიერა, მერე რაღაც რომანის ფურცლებს გადაჰკრა თვა-

ლი; თავისი გვარი ოთხჯერ-ხუთჯერ კვანძოებით დასწვრა; კარანდაშს დიდის სიფიქით სამჯერ წვერი წაუთალა, შემდეგ ერთი მასწავლებლის „ფათრეთი“ დახატა და ბოლოს როცა ნახა, რომ ამასობაში ორი საათი გასულიყო, საჩქაროდ წიგნებს ხელი მოჰკიდა.

— ოჰ, ღმერთო ჩემო, ამისთანა უბედურობა გაგიგონიათ! შეჭყვირა ბრაზმორეულმა ნიკომ, როცა ხვალინდელ გაკვეთილების სიას თვალი გადაავლო: ისტორია და ლათინური ორივე ერთ დღეს?! მოდი ახლა და ამათ სამართალი ჰკითხე! ისტორიაში ხუთი ფურცელი გვაქვს, ძველის გამეორებაც საჭიროა, ვიცი „ხარაბუხას“ ამბავი: მარტო გაკვეთილს ხომ არ დასჯერდება, უსათუოდ ძველიც უნდა ჰკითხოს.

ლათინურში ოცი პწკარი გვაქვს გადასათარგმნად, ყველა სიტყვა ზეპირად უნდა იცოდდე, ამას არდა გრამატიკასაც უეჭველია გვკითხავს მასწავლებელი. კანკლედობა, ბრუნვა და ათასი სხვა ჯანდაბა უნდა ვიცოდეთ, რომ საცოდავ სამიანს ველირსოთ!

გერმანულის მასწავლებელმა ხომ გული გამიწვრილა, ტყუილად კი არ ეძახიან „მელკი ტავარს“. სულ კლასში დარჩენით იმუქრება.

მგონი ათი ფურცელი გავიარეთ ამ წელს და ხვალ სულ ერთად მომთხოვს.

აბა როგორ უნდა ვუპასუხო, როცა ერთი გვერდის შინაარსიც არ ვიცი. იმ დღეს უარზე დავდექი: შემდეგ გაკვეთილზე ერთად ჩავაბარებთ მეთქი, მაშინ მადროვა, მაგრამ ახლა ეს ხერხი ველარ გამიჭრის.

თუ ლაპარაკი გამიბა ხომ აღარ გაათავებს:

— გეყოფა ამდენი დაპირება, სულ შენ ხომ არ გილოლიავენ, სხვებსაც უნდა ვკითხო. შარშანდელივით მთელი წელიწადი უარის თქმით ხომ არა გსურს გააჩანჩალო? არ გეგონოს, რომ კიდევ თავიმომიქონო, ან შენ ნაირ-ნაირ დაპირებებს ყური ვათხოვო და უცოდინარი შემდეგ კლასში გადაგაბრძანო. დროა ჰკუთა მოიკრიფო, თორემ მერე გვიანდა იქნება, როცა კლასში დაგარჩენ!

ჩვენი „მოზვერას“ აღერსს მიქელ-გაბრიელის კოცნა მირჩვენია:

— აბა, ჩემო კარგო, გადაგვიშალე შენი გონების სალარო, მეტყვის, როცა დაფასთან გამოვალ: რას გაჩუმებულხარ და მორცხვი პა-

ტარძალივით თავი ჩაგიქინდრავს, სთქვი რამე, თორემ შენ მეგობრებს ეგონებათ, რომ გაკვეთილი არ აცი...

რატომ არ გისწავლია გაკვეთილი, ძვირფასო ნიკო, „ჩიჩიას ნაგლეჯო“, ნიჭი არა გაქვს?

— ნიჭი როგორ არა მაქვს, მაგრამ...

— მაგრამ... ჩუროჩხელა მოგშივდა?

აბა მაგაზე როგორ გაწყეინებ? დაბრძანდი შენს ალაგას!

მერე რანაირი „ერთი“ს დაწერა იცის: ისე მაგრა ჩამოუსვამს, რომ საშობაო ძეხვივით ჩამოასქელებს ხოლმე.

ამისთანა კაცთან ადვილად ფონს ვერ გახვალ!..

ვაიმე დედავ! სულ გადამავიწყდა, რომ ხვალ მათემატიკაში სამუშაო უნდა დავწეროთ! ხვალ გადასწყდება ამ მეოთხედში ვის რა ნიშნები ეწერება. მე კი არაფერი გამიმეორებია!

აბა, როდის უნდა ვისწავლო ამოდენა გაკვეთილები!

არ ვიცი ღმერთმანი ამ ხუთ სავანში რომელ ერთს მოვიკიდო ხელი!

გული მეკრუნჩხება!

თავიც მიბრუის!

მოდრი და თავის მკვლელობაზე ნურას იფიქრებ!

— ტიკ-ტიკ, ტიკ-ტიკ... ტიკტიკებდა საათი და სადღაც მიეშურებოდა.

კუთხეში ნიკოს დედა ვილაცას მოკრძალებით ეჩურჩულებოდა:

— ამ ბოლოს დროს, ჩემი ბიჭიკო ერთგულად მეცადინეობს!

სანათი მაკიდაზე ისე საცოდავად ბეუტავდა, თითქოს საძილოდ თავი უკვდებო.

ნიკომ წიგნი გადაშალა, შივ ჩაიხედა და ორჯელ გემრიელად დაამთქნარა.

— დაწეკი შვილო, უთხრა დედამ: აგერ თერთმეტი სრულდება, ბევრი სწავლა ჯანმრთელობისათვის მავნებელია!

ნიკოს მზა-მზარეულად გაშლილი თბილი ლოგინი გაახსენდა და ისე საამურად დაამთქნარა, რომ ცრემლები წამოსცივდა.

დაწოლის დროს შესანიშნავი აზრი მოუვიდა ნიკოს თავში:

— ხვალ სკოლაში არ წავალ, სამაგიეროდ რაც ამ წელს გაგვივლია თავიდან ბოლომდი კარგად გავიმეორებ და ახალ გაკვეთილსაც ვისწავლი.

თავის-თავის კმაყოფილი, დამშვიდებულის სინდისით თბილ საბანში ლაზათიანად გაეხვია და თვალები ტკბილად მილულა.

ციყვი.

თვითგვკვლის ნაჩილი.

ქ. კაევში თავი მოიკლა ერთმა გიბნ. IV კლ. მოწაფემ, 15 წლის ბაბიუნკამ. გახეთ „რქში“ დაბეჭდილია მისგან დატოკებული წერილი. ეს წერილი ჩვენ ძლიერ საინტერესოდ მიგვაჩნია და ამიტომ სრულად ვებეჭდვთ.

„შეიძლება ჩემს შემდეგ დარჩენილთა შორის აღმოჩნდეს ვინმე, რომელიც ჩემი სიკვდილის მიზეზის გაგებას მოისურვებს. ეგვლაფრის მოყოლა, ახსნა—შეუძლებელია! შეტად უძღურია ამისათვის ადამიანის ენა და განსკუთრებით ჩემი! შეიძლება ბევრმა სთქვას: „სუსტი იყო და სუსტებს კი ცხოვრებაში ადგილი არა აქვთ, უთუოდ უნდა დაიდუზნობ!“ დაე სთქვას. არ ვიტყვი რომ, ისინი როცა ამას ამბობენ თავსაც ატუეებენ და სხვასაც. ამ შემთხვევაში მათი სეკემდვანელი შიშია, შიში სიკვდილის წინაშე. სტუეუან ისინიც, ვინც მწუსარებით, ნაძლადეუ გატყებით, ან კიდევ სსსწარკვეთილებით იძხიან: „ეს რაღაც ებიდეშიააო.“ შირველნი ატუეებენ, მეორენი სტრუბენ, რადგან აქ სისუტეზე არ არის საქმე; აბა ერთი გადაშინჯონ თვისი წარსული, რამდენ ამ გვარ წერილებს ნახვენ, თვითმკვლელობის შტკიცე გადაწვეტილებით! ზოგიერთი ამას ისე ვერ მოიგონებს, რომ არ გაწითლდეს, ეს სირცხვილი მით კი არ არის გამოწვეული, როგორც თვით ირწმუნებთან, რომ იმდენად დაეცნენ სულით, იმდენად დაქდურდნენ, რომ სიცოცხლესთან გამოსაღმება და: შირეს, არამედ მით რომ ძალა არ შესწკვდათ თვისი გადაწვეტილება აქსრულებინათ.

შე შირადად მიტომ კი არ ვიკლავ თავს, რომ სსსწარკვეთილებაში ვარ ჩავარდნილი, ანდა ცხოვრების მეშინია, არა, სსსოს წარსაკვეთად არავითარი მიზეზი მაქვს, ვერ კიდევ შირველი შეოთხედა და ცხოვრებასაც არ მეშინიან... მე მას ვიცნობ... მაგრამ რაც ვნახე და გავიგონე მაიძელებს

თავი მადლა ავწიო, ხმა ამოვიღო! იძულებული ვარ ჩემი ზნეობის კანკალები.

აქამდის უმნიშვნელო ვიყავი, ჩემი ხმა რქობდა „ხმად მდალალების უდაბნოს შინა“, ეს-ღა კი უოველი ჩემი სიტყვა კუბოდან არის ამოძახილი, სიკვდილის დიდი აზის, იმ სიკვდილის, რომლისაც აგრე გემინახს, თრთით და ჰგანკალებით მის წინაშე! ჩემი სიტყვა გულში ჩავსვდებით რადგან „მეგდარნი არა სტრუობენ.“

ღვთის გულისთვის დამერწმუნეთ, რომ ამ ზნეობებში ცხოვრება არ შეუძლია ახალგაზრდობის დიდ უმრავლესობას. დამერწმუნეთ, რომ სტრუობის უმრავლესობა საბოლოოდ არის დაუქნებელი სსწავლებლებში, რომ უკანტროლოდ დარჩენილი ზედა-გოგები სრულიად არ ასრულებენ თავის ზნეობის მოვალეობას! განა მათი დანიშნულება მხოლოდ გაკვეთილებზე შუეითად სიარულში მდგომარეობს? რა მიზანი აქვს გიმნაზიაში სიარულს, თუ კი არაფერს გააკეთებენ?

თვით მე ვასწავლი და ვიცი როგორ უნდა და როგორ შეიძლება სწავლება. ვიცი რომ თუ საქმის გაკეთების ხალისზე არა ვარ, ვმკაცრდები, ვმიზეზიანობ და მოწავეს ვაწვავებ, მინდა ძლივთ შევარტებინო რამე მას, ე. ი. მთელ სწავლების სიმძიმეს და სიძნელეს ერთ მხარეს ვუსაკუთრებ, ჩემი ზედაგოგები კი გუხეობაზე არასოდეს არ არიან და არც ხალისი აქვთ რადისში: ამიტომ შრომა და წვალება ჩვენ გავწევებს კისერზე, იძულებული ვართ თრთიანი შრომა გავწიოთ. მაგრამ ერთი მძინარე გიმნაზიაში რისთვის დავდივართ? მიზანსუხებთ რომ ეს ძველის ძველია, ვეგლამ უწეის რომ გიმნაზიაში მხოლოდ დიპლომისთვის დავდივართ...

დაახ, თქვენ ამას შეეჩვიეთ, შეურიგდით ამ აზრს, მაგრამ დაე ჩემმა სიკვდილმა თავლები ავიხილოთ და ხერგები ავიშალოთ! განსოდეოთ, ჩემი სისხლი იმ სისხლის ზღვას მიემსტება, რომელიც საზოგადოების უუურადღებობის და გულგრილობის გამო დადგრილა. დაე ჩემი სისხლის წვეთი უკანასკნელი იყოს იმ ზღვაში, რომ ჩქარა დადგეს დრო, როდესაც ის ნაზირებს გადასახვს და წაუგვავს იმ მინდვრებს, სდაც თქვენ სტრუობით, უკულოებო, იძულებულ ვართ გამოერკვეოთ, გამოადვიოთ.

რამდენჯერ მესმის კლასში სამხელი სიტყვა, სიტყვა თვით ჯოჯოხეთისა, სიტყვა, რომლის ხსენებაზე თმა უაღრესე დგება და ეს სიტყვა ჩვეულებრივია, ჩვეულებრივი სიდიხით წარმთქმული; „კლასის გაწმენდა.“ გრძნობთ თუ არა იმ სამხელი-

ლებს, რომელიც ამ სიტყვაში ისმის? ადამიანს თვის წრეს ჰგლეჯენ და სხვაგვრე თრთობი ავლებენ. განა დამნაშავეა ის ხე, რომელიც გამოუტყდა მეობის ზედმედველობის ქვეშ იზრდებოდა და სწორე ვერ გაიზარდა, გამოუტყდა? დამნაშავენი ვართ განა რომ სვალა გვასახიჩრებს? სად ქვეყა ადამიანა შეკრებულად ცრუობას? სად ხდება შეუბრალებელ შერის მადიებლად? სად ხდება ადამიანი ნამდვილ მხეცურ სისხსტიკეს? სვალაში, სვალაში და სვალაში! კარგს რადას იძენ? არაფერს, მაგრამ უმთავრესი უკუდმართობა სამართალ სწავლების დაუქნებაში მდგომარეობს. მის მაგიორად, რომ ამ სავანაში მოყვასთა სიყვარული და სთხობება განმტკიცდეს ჩვენში, მხოლოდ სიძულვილს იწვევს. დაე ცოცხლებმა გითხრან თქვენ რა მიზნით სხაშენ თრთიანებს სამართალ სწ...? აიძულან ისწავლან? მაგრამ სამართალ სწ. მიზნია ეკლესიის მიმდევარნი შექქნას, ეს ხომ შეუსაბამობაა, სისულელე! თრთიანებით, ე. ი. ბორტობით კეთილი ეძიო! განა სამართალ სწ. მასწავლებლის მოვალეობა ის არ არის, რომ სიყვარული გვასწავლოს, ქრისტიან მცნებაში ადგვზარდოს? დღეს, 8 ნოემბერს, მე მივხვდი თუ როგორ უნდა სამართალ სწ. სწავლება: მღვდელი მხოლოდ ღვთის სიტყვის მქადაგებელი უნდა იყოს, რწმენა ჩავგანიერგოს გულში და არა გაკვეთილების კითხვას მოუნდეს. თქვენ იტყვიოთ: იდეალური მიმდევრები ქრისტიანი არ არსებობენ, ესენი კი ურწმუნანი არიან, ვერ გაუგათ ქრისტიან მოძღვრება, ამ შემთხვევაში რისთვისდა გვიანდა ისინი? ძებო, მე მწწამს რომ ჩემი სისხლი ტყუილად არ იდგრება და თქვენ ახალგაზრდობ, არ დაივიწყებთ მათი ზოთ ის, რისთვის ბრძოლამ ჩვენ თან გადაგვიტანა.

მე მგონია დროა საზოგადოებამ სერიოზული უურადლება მაქციოს თავის ახალგაზრდობის ცხოვრების და აღზრდის საქმეს. დაე ბოლოს და ბოლოს მაინც წინ შეხვდეს წამებულ სულთა ტანჯვას.“

სკოლის ქრონიკა

◆ როგორც ვაჟების მეორე გიმნაზიიდან გვატყობინებენ, ქართულ ენას ვერ მოუპოვებია „მოქალაქეობრივობა“ მოსწავლეთა შორის. სამწუხაროდ ბევრი მოვალედ არ სთვლის თავს ამ სავანს ანგარიში გაუწიოს.

◆ თბ. მთავრობის რამდენიმე სასწავლებელში ფაქტიურად არსებობენ ქართული ენის გაკვეთილები, მაგრამ „ფაქტიურ“ ნაყოფს იძლევიან.

◆ ბათუმის ქალების ქიმნაზიის უფროს კლასებში ქართულს არ ასწავლიან.

◆ თბ. ქართულ გიმნაზიაში ორმოციოდე ყმაწვილი თავად-ახნაურთა სტიპენდიას იღებდა, ბოლო ხანს, ორიოდეს გარდა, ყველას მოუსპეს.

◆ თბ. ქართულ გიმნაზიის გამგემ ამას წინად სამ. ოლქის მზრუნველისაგან მოწერილობა მიიღო, რომ სასტიკად დაცულ იქმნას მოწაფეთა მიერ წესდებანი, სხვათა შორის, ფორმის ტარება.

◆ ამავე გიმნაზიის უფროს კლასებში ისტორიის მასწავლებლად მოწვეულია პოლიკარბე იოსელიანი, ყოფილი რედაქტორი ჟურნალ „შკოლა ი ჟიზნ“ისა, რომელიც ბაქოში გამოდიოდა.

◆ თბილისში არსებულ აგრედ-წოდებულ ლევანდოვსკის სასწავლებელში, სადაც გიმნაზიის კურსს გაფართოებულ პროგრამით გადიან, საგრძნობი ნაწილი მოსწავლეებისა ქართველობაა.

◆ ვაჟების პირველ გიმნაზიაში ქართულენის გაკვეთილები ყველა კლასებში მისცეს ალ. ციმაკურიძეს. რითი იხელმძღვანელა გიმნაზიის მთავრობამ, რომ სხვა მთხროვნელი უკან დასწია და გამარჯვება ციმაკურიძეს არგუნა. საოცარია!

◆ თბილ. სასულიერო სემინარიიდან დათხოვნილ-იქმნა მეოთხე კლასის მოწაფე არონიშიძე. მას აბრალებენ წერილის დასტამბვას „მოწაფის“ ნომერში, გამზარდიას წინააღმდეგ.

◆ როგორც ბათუმიდან გვატყობინებენ, ადკილობრივ ვაჟთა გიმნაზიაში ძლიერ შეამცირეს ქართველ მოწაფეთა რიცხვი. მეშვიდე კლასში 2 ქართველია, 8-ში რვა.

◆ ქუთაისიდან გვატყობინებენ, რომ ადგილობრივ ქალ. ზავედნიის მოწაფენი ბათუმს სწვევიან საექსკურსიოდ.

◆ როგორც ვიცით, თბ. გიმნაზიების მოწაფენი ქუთაისს ესტუმრენ, სადაც გამართეს საგიმნასტიკო ვარჯიშობა. ქუთათური მოწაფენი მათ აღტაცებით მიეგებნენ. გიმნაზიელები ქუთაისიდან ბათუმს წავიდნენ და იქიდან თბილისს დაბრუნდნენ.

◆ თბ. ქართულ გიმნაზიის მე 7-ე, მე 6 და 5 კლასიდან დაითხოვეს რვაოდე მოწაფე. მიზეზი გაკვეთილების გამოტოვებაა.

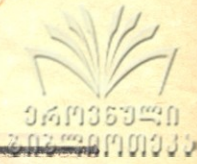
◆ ამავე გიმნაზიის უფროს კლასებში ქართულ სიტყვიერების გაკვეთილები დაიკავა პეტრე მირიანაშვილმა.

ორიოდე სიტყვა მოწაფეთა ზნეობაზე.

მოწაფეთა შორის იბადება ხშირად აზრი იმისთა-ნა წრის დაარსების შესახებ, რომელიც მიზნად დაისახავს განვითარებას, როგორც გონებრივს, ისე ფიზიკურს. ახალგაზდობა არის ხანი, როდესაც ადამიანი ფართო კულტურულ მიზანს ისახავს, ამიტომ აქ იბადება ახალ სამშობლოს წარმოშობის, მის ყოველმხრივ აყვავება აფურჩქნის იმედი და ნამყოს ნანგრევებზე ახალ საძირკველიან ცხოვრების აღმოცენება. ძვირფას სამშობლოს წინმსვლელობისთვის კი საჭიროა, რომ ის ახალი ძალები, რომელიც უნდა შეუდგეს ამ საქმეს სულიერად ამაღლებულნი უნდა იყვნენ და ზნეობრივად განსპეტაკებულნი. ვინც ჩვენ ახალგაზდობას მიაქცევდა ყურადღებას ნათელს ყოფდა, რომ არც ეს უკანასკნელი ჩამორჩა რუსეთის მოსწავლე-ახალგაზდობას გონებრივ განვითარებაში. მაგრამ, თუ გონებრივი განვითარება ადამიანის საუკეთესო მხარეა, ჩვენ შეგვიძლია ვსთქვათ, რომ ზნეობრივი აღორძინება მის უმშვენიერეს განძს წარმოადგენს. ჩვენ კი ქართველ მოწაფეებს ზნეობრივი განვითარება გვაკლია, ჩვენ მისწრაფებთა განცხოველებას აფერხებს ამ ძვირფას განძის უქონლობა. ჩემი ყურადღება მიიქცია ამ ბოლო დროს შემჩნეულმა ზნეობრივმა დაქვეითებამ, თუ მოწაფემ მიზნად დაისახა განვითარება, ამ სიტყვის ჭეშმარიტ მნიშვნელობით, ეს იმას ნიშნავს, რომ მან ყურადღება უნდა მიაქციოს ზნეობრივ განსპეტაკებასაც, რაც მოასწავებს მის პიროვნულ განვითარებას, როგორც ადამიანისას: ამის ნიადაგის მოსამზადებლად საჭიროა კოლექტიური მუშაობა მოსწავლე-ახალგაზდობის, რაც წრეების შედგენაში უნდა გამოიხატოს. სწორედ ეს წრეები, რომლის დედა-ძარღვი მოსწავლე-ახალგაზდობაში ზნეობრივ სინსპეტაკის პრინციპს უნდა ქადაგობდეს სასურველ ნაყოფ გამოიღებს ამ საქმეში. მოწაფეთა ჯგუფებმა, ემსახურება ის თვითგანვითარებას, თუ ღარიბ მოსწავლეთა ქონებრივ დაზმარებას, პირველად ზნეობრივი სიკითხი უნდა წამოაყენოს, ვინაიდან მოწაფის ზნეობრივ ამაღლებას ექვემდებარება მისი შექსოვა საზოგადოებასთან და ერთან. მოწაფის პიროვნება უმაღლეს ზნეობრივ წერტილისკენ უნდა ესწრაფოდეს, რადგან მას დიდი მოვალეობა აწევს მომავალში ოჯახის და მთელ საზოგადოების წინაშე. საყურადღებოა ის მოვლენა, რომ მოწაფეთა ზნეობრივ დაქვეითებაზე დიდი გავლენა იქონია რუს და საზღვარგარეთის ზოგმა ახალგაზდა მწერალმა, რომელნიც თავისუფალ სიყვარულის პრინციპს ქადაგობდნენ.

მოწაფის ახალგაზდა ბუნებამ თავისი არ დაიშალა და ერთის შეტევით ჩაეფლა დუხჭირ ატმოსფეროში, რაც მას მოლიბულ გზაზე მოაქანებდა. სამწუხაროდ ამ უკანასკნელმა მიზანს მიაღწია და დიდი ზიანი მოუტა-

ნა მათ ნორჩ გულს. ეს დაქვეითება გამოიხატა უანგაროში ცხოველურ ლტოლვილებში, რომელსაც ვნერიული ავად მყოფობა მოჰყვა. აქ კი იწყება საესებით ზნეობრივი სიკოტრე და შეუმჩნეველად „თავისუფალ სიყვარულით“ გატაცებულ ახალგაზღვრებას სულიერი ძალა ეცლებოდა და მათი ნათელი მისწრაფება ჰორიზონტიდან ჰქრებოდა. დაეკარგათ რწმენა მომავლისა, ერთი სიტყვით გასწყდა სულიერი ძაფი ბევრ მოსწავლეთა ახალგაზღვრის და საზოგადოების შორის. საქმის გამოსაკეთებლად ამ ძაფის ხელახლა გაბმა იყო საჭირო, ამას კი შესძლებდა მარტო ამხანაგური თანაგრძობა და ხელის შეწყვეა, რასაც ჩვენ ყურადღება არ მივაქციოთ. საჭიროებას წარმოადგენდა ჯგუფების შედგენა, რომელიც გამოუტყდადებდა ბრძოლას ზნეობრივ დაქვეითებას „თავისუფალ სიყვარულით“ გამოწვეულს და შეაყენებდა სენს. იმ დროს, როდესაც საზღვარ გარეთ ამ გვარ ჯგუფს დიდი ყურადღებას აქცევენ მოწაფენი და ენერგიულად მუშაობენ, რათა მოწაფეებში უზნეობა აღმოფხვრან, ჩვენ ხელ-დაკრფილი ვზივართ. ასე ევროპიელ ქვეყნებში არსებობენ აგრე წოდებულ „ზნეობრივი საზოგადოება“, თითოეულ მათგანს რამდენიმე ათასი წევრი ყავს. სასურველია ამის დანაგვარ წრის და რსება ჩვენში. „ქეშმარიტი სწავლა მიუღია მხოლოდ იმას, ამბობს ექიმი კორნტი, ვისიც სწავლა და განათლება ზნეობაშია და არა კოლნის სიმრავლეში.“ ზნეობასევე დიდი ყურადღება უნდა მიაქციოს სკოლამაც. იგივე ექიმი განაგრძობს: „სკოლის მოვალეობაა აღაშინოს ამ ძვირფას განძის (ზნეობას) ჯეროვანი ყურადღება მიაქციოს. სკოლა უნდა ფიქრობდეს არა მარტო გონებრივ განვითარებაზე, არამედ ზნეობრივზეც“. არ შემიძლია გულწრფელად არ მივესალმო ერთ ქართველ პედაგოგის სიტყვებს: იყავით ლამაზნი, ვით დილის განთიადი და წმინდა, ვით ბროლი. ზნეობრივ ამალგებულ მოწაფის წარმოშობა შესაძლებელია მაშინ, როცა მათ მიერ წრეების შეკვრის გარდა, მასწავლებლებსაც სულიერად დაენათესავებიან. იმავე პედაგოგის სიტყვით „სკოლა საავადმყოფო არ არის“, — მაგრამ საავადმყოფოდ ხდება, რადგან დიდი უფსკრულია მოწაფეთა და მასწავლებელთა შორის. თუ გვინდა პრინციპი უმანკოებისა და ზნეობრივ სიტუარფისა ერთ არსებას შეადგენდეს მოწაფეთა ბუნებაში, საჭიროა მტკიცე კავშირის დამყარება, ერთის მხრივ, მოსწავლეთა შორის წრეების შემწვობით, მეორე მხრით, მათ და მასწავლებელთა შორისაც.

გ. გამრკეკლი.

კატივცემულო რედაქციამ!

საშუალება მიბოძეთ ჩემი აზრი გამოვსთქვა ბს ბენ-ის წინადადებაზე ბ-ის მიმართ! „მომავლის“ 57 ნომერში ბ-ნი სამედიცინო სასამართლოში იწვევს ბ-ს. დიდება შენდა ალახო-გამკვირვებია! რად დასჭირდა ამ ვაჟბატონს ასეთი დაგვიანებული სამ. სასამართლო? ან რაღა სწორეთ მაშინ მოპპრიანდა, როდესაც მფარველი ანგელოზი წაუვიდა? დიახაც რომ ამ სამ. სასამართლოში სხვა ძაღლის თავი არის დამარბული!.. შარშან 1909 წელს მაისში, როდესაც იურიდიულიც და მორალურიც მოვალეობა მოითხოვდა—არ იხმარა ეს

კულტურული საშეალება; დასწამა ბ-ს ცილი, წაბრ-დანდა სადაც ჯერ არს ჩასმინა—კაცი სასწავლებლიდან გამოარჩებინა და დღეს სამედიცინო სამ. დასჭირდა! ჯერ უნდა კაცი დასაჯონ და შემდეგ მისი დანაშაულნი (თუ აქვს ისიც) გამოარკვიონ! სწორედ ძალიან ორიგინალობაა!! მაგრამ ამას სულ სხვა სარჩული რომ ჰქონდეს?! არავითარი საბუთი არა მაქვს არ ვიფიქრო, რომ მას სხვა არ აინტერესებს. მას სურს: ბ-ლი თავის მედიცინოებითურთ (შეიძლება თავისებობა) მიიტყუოს დანიშნულს ალაგს; შემდეგ (იქნება—რა წინასწარ სადაც ჯერ არს ჩასმენილი) თავზე ვინც ჯერ არს ისინი დასცეს: კრებას არ-ლეგალური ხასიათი მისცენ და ბ-ს ვირის აბანოში ამოაყოფინოს თავი მედიცინოებითურთ. „თითონაც ხომ იქ იქნებაო“ შეიძლება მითხრას ვინმე. მაგრამ „გუთნის დედათ ვისაც ქრისტე ღმერი ჰყავს მას გუთანი არა როდეს არ მოუცდება.“ შეიძლება ის აწუხებს, რომ მფარველი ანგელოზი რაკი გაუფრინდა ეხლა მარცხნივ არის გაღობა საჭირო! ან იქნებ რაიმ ტრაგედიის გამომუშავება სწადიან?! ყოველივე შესაძლებელია მისგან. შეიძლება ესეც ახარებდეს, რომ ბადალი იცის რა რომ არ გავა მათთან სამ. სას. ის საბუთს იშოვის, რომ სთქვას „იმიტომ არ გამოვიდა სამ. სას. რომ მტყუანი იყო—ო? შეიძლება!.. მხოლოდ კი ამით მარტო ბ-მა და მისმა კ-ი ინუგეშოს თავი და ქუჩაში უსამართლოდ (და ბენ—ის დასმენით) განდევნილ ბ-ს კი იცნობენ ამხანაგები!...

ან.

S. P. კიდევ მრავალი საბუთ-მოსაზრებანი ჰხლიან შეუძლებელს ამ ს. სას.

ან.

რედაქციისაგან.

თუმცა „პირველ ტალღაში“ ჩვენზე ბევრი ცილის წამებაა, მაგრამ პასუხს არ ვაძლევთ, რომ უთავბოლო პოლემიკა დასაწყისშივე მოვსპოთ. ხელ მეორედ მიემართავთ პროვინციელ ამხანაგებს, მოგვაწოდონ მასალები. იმ ამხანაგებს, ვისაც № 1 ანგარიში არ ჩაუბარებიათ, საჩქაროდ გაასწორონ. თუ-ლი შეიძლება მარკებთაც გამოიგზავნოს, თუ არ აღემატება 3 მ, მასალები და ფული ამ ადრესით უნდა გამოიგზავნოს: Тифлисъ, Матиновская, № 14. Н-е стору Дидебулидзе. მოგვავნებთ სერგო ქორქოლიანს გამოგვიგზავნოს აღმანან „მოწაფის“ 8 მანათი.

რედაქტორ-გამომცემელი კ. კაპანაძე.

F/2

F 790/2
1909
საქართველოს
საბავშვო ბიბლიოთეკა

